

KÖZGYŰJTEMÉNYEK

„Akik sohasem mernek folyam ellen úszni, azokat elviszi a víz”

A nagykaposi Erdélyi János Múzeum

A fenti Erdélyi János-gondolattal kezdődik a Csemadok nagykaposi szervezete által 1968-ban kiadott emlékfűzet, és ezt az idézetet találtam a Nagykapos és Vidéke Társulás által kiadott *Magyar Ház* című kiadvány földalján is. Nem véletlenül.

Amikor találkoztam kértem Gabri Rudolftól, a Nagykaposi Magyar Közösségi Ház igazgatójától, hogy elbeszéljessünk az Erdélyi János Múzeum megnyitásáról, amelyre 2016. november 16-án Potápi Árpád János nemzetpolitikáért felelős államtitkár részvételével került sor, önkéntelenül is az őszinte elismerés érzése kerített hatalmába. Az elismerés azoknak a nagykaposiaknak – és elsősorban Géczi Lajosnak – szólt, akik minden tőlük telhetőt megtettek azért, hogy Erdélyi János, a magyar irodalom és művelődéstörténet kimagasló alakja megmaradjon emlékezetünkben. Nehezen kitapintható, miként is indult el Nagykapos újkori történelmében az a folyamat, amely méltó helyére tette Erdélyi János és a város más kimagasló személyiségeinek emlékét, de egy-két gondolatot feltétlenül említésre méltónak találhatunk.

Amikor azon örömnünknek adunk hangot, hogy mennyire felemelő és dicső érzés egy-egy ilyen emlékműsoron részt venni, gyakran mellőzzük azoknak az embereknek a makacs elszántságát, akik tulajdonképpen vállukra vették ezt a feladatot és akadályt nem ismerve bontakoztattak ki egy több mint 50 éve tartó megemlékezés-sorozatát. Az egyik ilyen makacs ember, aki mert az ár ellen úszni, Géczi Lajos volt. Egyik emlékező írásában említi, hogy fiatal korában naponta járt el a nagykaposi református templom előtt és nem tulajdonított nagyobb jelentőséget a templom falában elhelyezett, Erdélyi János tiszteletére készített emléktáblának. Mindaddig, míg tanára, Turczel Lajos előadásainak köszönhetően rá nem döbbsent, milyen kiválóság emlékét őrzi az a bizonyos tábla. Lám, néha ennyi is elég.

Eleinte nem ment könnyen a dolog, mint Géczi Lajos írja, „*az ötvenes években a közönynek és értetlenségnek ugyancsak vastag falán kellett áthatolnunk*”, de a kitartás meghozta gyümölcsét. Az 1964-ben szervezett első megemlékezés (Erdélyi János születésének 150. évfordulója alkalmából) után már nem volt megállás. Sikerült felvenni a kapcsolatot Dobozyné Erdélyi Zsuzsannával és T. Erdélyi Ilonával, Erdélyi János unokáival (édesapjuk Erdélyi Pál a kolozsvári Egyetemi Könyvtár igazgatója volt), akik nagy lelkesedéssel kapcsolódtak bele a szervezési munkákba, amely azóta is egyik hajtómotorja az ünnepségek szervezésének.

A református templom oldalfalába elhelyezett emléktábla mellé Nagykaposon látványos és sikeres ünnepségek, konferenciák sorakoztak. A Csemadok alapszervezete, amely egy emberként állt ki a gondolat mellett, újabb és újabb ötletekkel bővítette a megemlékezések sorát és a meghívott vendégek listáját. Egyre többen mertek a közöny folyama ellen úszni, egyre többen ismerték fel, hogy ezen ünnepségek alkalmával nem csak Erdélyi János munkásságának a megismertetése a cél, hanem kulturális örökségünk, önazonosságunk, nemzeti hovatartozásunk nyílt felvállalása is. Az egyik ilyen ünnepség vendégeként Dobos László a következőt mondta: „... *Erdélyi életművének akusztikája van, a mához szól, közösségeket összehozó. A csehszlovákiai magyar kultúra teremtésének vagyunk a tanúi, művelődésünk teremtésének.*”

És a nagykaposiak teremtettek.

Ha csak az idei évet nézzük, akkor is látható, mekkora hatása van az 1964-ben elkezdett emlékünnepségnek, mivé nőtte ki magát az Erdélyi János pályáját és sokrétű tevékenységét ismertetni kívánó megemlékezés.

2016-ban tehát a Csemadok-alapszervezet és a Magyar Közösségi Ház szervezésében a már említett Erdélyi János Múzeum megnyitása mellett a következő rendezvények, események valósultak meg: Erdélyi János Mesemondó Verseny, Erdélyi János Emlékkonferencia, Erdélyi János Népdalverseny, Kárpát-medencei Kórustalálkozó az Erdélyi János nevét viselő vegyeskórus megalapításának 20. évfordulója tiszteletére, valamint Erdélyi János dokumentumportál elkészítése, melyen az Erdélyi János Múzeum anyaga érhető el digitális formában.

És most hadd szólaljon meg Gabri Rudolf, a Nagykaposi Magyar Közösségi Ház igazgatója, Gécz Lajos méltó és lelkiismeretes utódja, a rendezvények fő irányítója és szervezője:

– Nagykaposon az Erdélyi János Napokat Gécz Lajos tanár úr kezdeményezésére először ezerkilencszázhatvanégyben szerveztük meg. Ekkor született meg az a gondolat is, hogy keressük fel Erdélyi János leszármazottait, Erdélyi Ilonát és Erdélyi Zsuzsannát. Mindketten nagy örömmel fogadták megkeresésünket, sőt, Erdélyi Ilona, aki akkoriban az Országos Széchényi Könyvtárban dolgozott, a könyvtár vezetőségének beleegyezésével lefénymásolt minden Erdélyi János életével és életművével kapcsolatos dokumentumot, és azokat Nagykapos rendelkezésére bocsátotta. Ez az anyag – kibővítve az Erdélyi Zsuzsa asszony által összegyűjtött és elküldött anyaggal – lett aztán ezerkilencszázhatvanötben, a következő ünnepség keretében megnyitott Erdélyi Emlékszoba kiállítási anyaga. Ennek a rendezvénynek – amelyen már mindkét Erdélyi unoka megjelent – a fő szervezője a Csemadok nagykaposi szervezete lett, s a művelődési házban elhelyezett kiállítási anyag gondozását, ápolását és bővítését is ez a szervezet vállalta fel.

– *Honnan lehetett még „anyagot” szerezni?*

– A további gyűjtés keretében először is Sárospatakkal vették fel a kapcsolatot, pontosabban Dobay Béla tanár úrral és a Sárospataki Nagykönyvtár képviselőivel. Ezzel az anyaggal tovább bővült az emlékszoba anyaga, valamint Gécz Lajos kezdeményezésére a rendezvények beszámolóit, felszólalásait is összegyűjtöttük és rögzítettük egy krónikában. Ebben a krónikában tehát minden egyes rendezvény forgatókönyve, felszólalóinak szövege és a meghívottak, pontosabban a megjelent vendégek névsora is megtalálható. Ezt a krónikát Gécz Lajos halála után a szervezetünk örökölte meg.

– *Ekkor még mindig a művelődési házban volt az anyag...*

– Igen, és meglehetősen hányatott sorsa volt, mert különböző okok miatt: átalakítások és hasonlók, gyakran költöztették, sőt, nemegyszer méltatlan körülmények közé is került. Kétezerháromban, mikor a Magyar Közösségi Házat megalapítottuk, akkor mi sem volt természetesebb, mint hogy a „Ház” első előadótermet Erdélyi János Emlékszobának kereszteltük és a művelődési házból az egész anyagot áthoztuk ide. Ezt követően a hagyományos Erdélyi-émlékünnepségek szervezésébe a Magyar Közösségi Ház is bekapcsolódott, és a Gécz Lajos által elkezdett archiválást is tovább folytattuk.

– *Úgy tudom, nemcsak archiválással, de kiadással is foglalkoztok.*

– Valóban, több kiadványunk is megjelent, többek között az *Erdélyi János válogatott írásai*, melyet Demjénné Kovács Erna és Demjén Béla szerkesztett, s nyomdában van a *Magyar népköltések* egy válogatott kiadása, amely pedig majd jövő februárban jelenik meg, így ezekkel a kiadványokkal is bővül a kiállítás anyaga.

– *Am ez alatt az idő alatt nemcsak az Erdélyi-anyag bővült, hanem más személyek szellemi örökségét is felvállaltatok...*

– Az elmúlt években több, Erdélyi János emlékét ápoló személy eltávozott közülünk – Gécz Lajos tanár úr, Erdélyi Zsuzsanna néprajzkutató –, s a Csemadok alapszervezet képviselőitől jött az ötlet, hogy tegyük egy kicsit rangosabbá ezt a kiállítást azzal, hogy más jeles helyi személyiségeknek is helyet adunk benne. Erdélyi Ilona biztatott bennünket, hogy nyugodtan használjuk a múzeum megjelölést, mert bár terjedelmét tekintve nem olyan sok az anyag, de minőségét tekintve nyugodtan használhatjuk ezt a megnevezést. Ennek szellemében született az elhatározás, hogy idén az említett két személyen (Gécz Lajos, Erdélyi Zsuzsanna) kívül kibővítsük a kiállított anyagot, s próbáljuk meg feldolgozni azoknak a személyeknek az életét és életművét, akik városunkhoz kötődnek, tehát akik itt születtek, vagy akik munkásságuk révén kerültek kapcsolatba Nagykapossal. Így aztán jelenleg az emlékszobában megtekinthető minden eddig fellelhető anyag Erdélyi Jánosról, Erdélyi Zsuzsannáról, Gécz Lajosról, Herczegh Gézáról, Skultéty Csabáról és Mécs Lászlóról. Mécs László kivételével mindannyian díszpolgárai Nagykaposnak és mindannyiukat a Csemadok nagykaposi szervezete és a nagykaposi Magyar Közösségi Ház terjesztette fel erre a kitüntetésre. Ennek okán új tárlók kerültek ide és az idelátogatók digitális formában is megtekinthetnek minden anyagot. Az Erdélyi Jánossal és Mécs Lászlóval kapcsolatos anyagot két menüsorral a dokumentum menüben már a honlapunkra is sikerült felvinnünk, ez az anyag tehát a világon bárhol elérhető és megtekinthető. Érdekességként említem, hogy Mécs László

A múzeum kiállításának egy részlete

szaválata, tehát a saját versét szavaló Mécs László hangja szintén egy kattintással elérhető. Ennek a bővített kiállításnak az átadásra került sor idén, 2016 novemberében.

– *Az 1968-ban a városi parkban felállított, Nagy János alkotta Erdélyi-szobornak mi lett a sorsa?*

– A kilencvenes években sikerült elérni, hogy a Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola felvegye Erdélyi János nevét és a névadóünnepségek keretében a szobrot áthelyezték az iskola parkjába.

Gabri Rudolf átvezet a „múzeumba”, amelyben a régi emlékszoba anyaga mellett szép, áttekinthető tárlókban ott sorakoznak az említett személyiségek fényképei, életrajzi adatai, könyvei, levelezései.

1964-től hosszú utat tudnak maguk mögött. A régi, Géczi Lajos által rájuk testált krónika komoly kordokumentum. Lapjai között nézegetve régi, ismerős nevekkal találkozik az ember: Erdélyi- unokák, Dobos László, Czine Mihály, Fábian Zoltán, Tolvaj Bertalan, Ortutay Gyula, Koncsol László, Mács József, Montágh Imre, Püspöki Nagy Péter és nagyon hosszú a sor. Az emlékünnepe nagyon „kinötte magát”, olyannyira, hogy egy időben a helyi középiskolában Erdélyi Jánossal kapcsolatos kötelező tananyag is volt.

Az ember önkéntelenül is fejet hajt, és nagy tisztelettel néz fel erre a műre. Erdélyi János rendkívül kiterjedt életműve – amelyet még felsorolni is sok lenne – megdöbbeníti és elgondolkoztatja a kor emberét. Költészet, népköltészet, filozófia, kritikai írások, szépirodalom, útleírások teszik változatosá pályáját. S ez életmű kisugárzása máig sem vesztett erejéből. Még most is megérinti a megilletődött emlékezőt, aki ha nem is ismeri részletesen és átfogóan minden munkáját, az emlékezés szervezőinek köszönhetően élő örökségként tekint rá.

Köszönet érte!

Hogya György